

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2019. gada 19. septembrī

Satversmes tiesas 3. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kusiņš, tiesneši Aldis Laviņš un Jānis Neimanis, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Jāņa Pīlāta (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 117/2019),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļu un 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža;

1.2. apturēt Kurzemes apgabaltiesas 2018. gada 18. maija sprieduma lietā Nr. C04323709 izpildi.

2. Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļa noteic: „Šā panta otrajā, trešajā, ceturtajā un septītajā daļā minēto lēmumu var sastādīt rezolūcijas veidā, ievērojot šā likuma 229. panta otrajā daļā noteikto.”

Savukārt Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts paredz:

„(2) Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja tiesa, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu, nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [..]

2) izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka ar Senāta rīcības sēdes lēmumu, kas pieņemts, pamatojoties uz apstrīdētajām normām, atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar Pieteikuma iesniedzēja kasācijas sūdzību. Tādējādi apstrīdētās normas Pieteikuma iesniedzējam ir piemērotas. Pieteikumā ir norādīts, ka šīs normas liedz viņam Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības uz kasācijas sūdzības izskatīšanu un motivētu tiesas nolēmumu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts noteic, ka Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2013. gada 21. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2013-02-01 „Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk arī – spriedums lietā Nr. 2013-02-01). Sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 pieņemšanas laikā Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts noteica: „(2) Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [...] 2) nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu, un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā.” Satversmes tiesa atzina minēto Civilprocesa likuma normu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējam Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts ir piemērots redakcijā, kādā tas izteikts ar 2016. gada 9. jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā. Savukārt spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 tika vērtēta šīs normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam redakcijā, kas bija spēkā līdz 2016. gada 12. jūlijam.

Līdz ar to pieteikumā ietvertu prasījumu par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 92. pantam nevar uzskatīt par jau izspriestu.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzējam nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, jo Senāta rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no brīža, kad Senāts rīcības sēdē ir nolēmis atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību lietā Nr. C04323709, tas ir, no 2019. gada 12. aprīļa. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2019. gada 2. septembrī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtais daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo liedz pārsūdzēt apelācijas instances tiesas spriedumu kasācijas kārtībā.

Satversmes tiesas judikatūrā atzīts, ka no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izriet valsts pienākums paredzēt taisnīgu lietas izskatīšanas procedūru. Vienlaikus likumdevējam ir plaša rīcības brīvība gan pieņemt procesuālos likumus un noteikt lietu kategorijas, kuras attiecīgajos procesos tiek skatītas, gan arī lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 13.1. punktu*). Satversmes tiesa arī atzinusi, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums neparedz valsts pienākumu nodrošināt ikvienas civillietas izskatīšanu kasācijas kārtībā. Arī tiesības uz pieeju kasācijas instances tiesai neietver prasību ikvienu lietu izskatīt pēc būtības un sagatavot pilnu tiesas spriedumu. Turklāt Satversmes 92. panta pirmais teikums neliedz valstij noteikt, kādas lietas un ar kādiem nosacījumiem ir izskatāmas kasācijas tiesvedības kārtībā, tostarp atvēlot noteiktu rīcības brīvību kasācijas instances tiesai, lai tā varētu izvērtēt konkrētu lietu izskatīšanas nepieciešamību (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.3. un 11. punktu*).

Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi, kā arī citēta Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra par tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Tomēr pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kādēļ Satversmes tiesas spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 ietvertās atziņas nav attiecināmas uz Pieteikuma iesniedzēja situāciju un ka no Satversmes 92. panta izrietētu likumdevēja pienākums nodrošināt, ka kasācijas kārtībā civillietā tiek izskatīta arī tad, ja nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un tai nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.

Līdz ar to pieteikumā sniegtais juridiskais pamatojums par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

9. Pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļas (turpmāk – apstrīdētā norma) iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Pieteikums šajā prasījuma daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

10. Papildus prasījumam atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, Pieteikuma iesniedzējs arī lūdz apturēt Kurzemes apgabaltiesas 2018. gada 18. maija sprieduma lietā Nr. C04323709 izpildi.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektā daļa noteic, ka konstitucionālās sūdzības (pieteikuma) iesniegšana neaptur tiesas nolēmuma izpildi, izņemot gadījumus, kad Satversmes tiesa lēmusi citādi.

Minētās tiesību normas mērķis visupirms ir novērst iespēju, ka personas, kuras neapmierina nolēmums attiecīgajā civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā, izmantotu konstitucionālo sūdzību kā sprieduma izpildes novilcināšanas līdzekli (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. augusta rīcības sēdes lēmumu lietās Nr. 2005-12-03 un Nr. 2005-20-01*)

Vienlaikus Satversmes tiesas likuma 19.² panta piektā daļa pieļauj Satversmes tiesai lemt citādi, proti, apturēt nolēmuma izpildi civillietā, krimināllietā vai administratīvajā lietā. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka nolēmuma izpildes apturēšana ir uzskatāma par ārkārtēju Satversmes tiesas procesa līdzekli, kas ir piemērojams vienīgi svarīgu mērķu sasniegšanai, piemēram, lai nodrošinātu

personas tiesību aizsardzību tādos gadījumos, kad nolēmuma izpilde attiecīgajā vispārējās jurisdikcijas tiesas lietā pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi vai radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam. Tādējādi, lemjot par lūgumu apturēt tiesas nolēmuma izpildi, Satversmes tiesa izvērtē: 1) vai pieteikumā ir sniegts pamatojums šādam lūgumam; 2) vai lietā pastāv tādi apstākļi, kuru dēļ nolēmuma izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi, vai nolēmuma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējam, kas traucētu aizsargāt pieteikuma iesniedzēja pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 19. jūnija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. 2014-09-01 4. un 5. punktu un 2017. gada 28. novembra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. 2017-23-01 6. punktu*).

Pieteikumā norādīts, ka Kurzemes apgabaltiesas 2018. gada 18. maija sprieduma lietā Nr. C04323709 izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas sprieduma izpildi un radīt būtisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējam. Apelācijas instances tiesas spriedums esot izpildāms, piedziņu vēršot uz Pieteikuma iesniedzēja nekustamajiem īpašumiem, no kuriem viens esot viņa ģimenes dzīvesvieta. Ja minētais spriedums būšot izpildīts, tad Satversmes tiesas spriedumam nebūšot nozīmes.

Pieteikuma iesniedzējs apšauba apstrīdētās normas satversmību, jo tā neparedz pienākumu Senātam sniegt pamatojumu savam lēmumam. Tomēr pat apstrīdētās normas atzīšana par neatbilstošu Satversmei pati par sevi nenozīmēs, ka Kurzemes apgabaltiesas 2018. gada 18. maija spriedums lietā Nr. C04323709 tiks atcelts. Tādējādi nepastāv tādi apstākļi, kuru dēļ minētā sprieduma izpilde varētu radīt būtisku kaitējumu Pieteikuma iesniedzējam, kas traucētu aizsargāt viņa pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros. Satversmes tiesas kolēģija negūst apstiprinājumu arī tam, ka apelācijas instances tiesas sprieduma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja lūgums ir noraidāms.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta piekto daļu un 20. pantu, Satversmes tiesas 3. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” pēc Jāņa Pīlāta pieteikuma (pieteikums Nr. 117/2019).

2. Atteikties ierosināt lietu par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

3. Atzīt, ka nav nepieciešams uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – iesniegt atbildes rakstu, jo 2019. gada 18. jūlijā ir ierosināta lieta Nr. 2019-13-01 „Par Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” un Saeima jau ir iesniegusi Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

4. Noraidīt lūgumu apturēt Kurzemes apgabaltiesas 2018. gada 18. maija sprieduma lietā Nr. C04323709 izpildi.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kusiņš